

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

ზურაბ კუპატაძე

საქართველოს სამრეწველო წარმოების
პრობლემები და მათი დაძლევის
მიმართულებები

დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად
წარდგენილი დისერტაციის

ა ვ ტ ო რ ე ფ ე რ ა ტ ი

სადოქტორო პროგრამა „ტრანსპორტის და
მანქანათმშენებლობის მენეჯმენტი“

შიფრი: 02

თბილისი

2015

სადისერტაციო ნაშრომი შესრულებულია საქართველოს
ტექნიკურ უნივერსიტეტში

სატრანსპორტო და მანქანათმშენებლობის ფაკულტეტი

ტრანსპორტის და მანქანათმშენებლობის მენეჯმენტის
დეპარტამენტი

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: პროფესორი **გოდერძი
ტყეშელაშვილი**

რეცენზენტები: 1. პროფესორი **თ. კილაძე**

2. პროფესორი **გ. ტაბატაძე**

დისერტაციის დაცვა შედგება 2015 წლის 07.07 __

14.00_ საათზე საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის
სატრანსპორტო და მანქანათმშენებლობის სადისერტაციო საბჭოს
კოლეგიის სხდომაზე, კორპუსი I, აუდიტორია 546

მისამართი: 0175, თბილისი, კოსტავას ქ. № 77.

დისერტაციის გაცნობა შეიძლება სტუ-ს ბიბლიოთეკაში,
ხოლო ავტორეფერატის - ფაკულტეტის ვებგვერდზე

სადისერტაციო საბჭოს სწავლული მდივანი,
ასოც. პროფ. **დ. ბუცხრიკიძე**

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

ხელნაწერის უფლებით

I. ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

თემის აქტუალობა. საქართველოს მრეწველობა, ისევე როგორც ეკონომიკის სხვა დარგები ბოლო წლებში კრიზისულ მდგომარეობაშია, რასაც სათავე ჯერ კიდევ სსრ კავშირის სინამდვილეში ჰქონდა. მეურნეობის სოციალისტური სისტემისათვის დამახასიათებელმა სახელმწიფო საკუთრების პრიორიტეტმა, ცენტრალიზებულმა დირექციულმა დაგეგვამ და ეკონომიკის მართვის ბიუროკრატიზაციამ წარმოშვა ისეთი ნეგატიური მოვლენები როგორცაა: მუშაკის გაუცხოება წარმოების საშუალებისაგან, შრომისადმი ინდიფერენტული დამოკიდებულება, განვითარების სტიმულირების დაქვეითება, კორუფცია და ა.შ. ამ ტენდენციებმა განსაკუთრებული სიმძლავრით იჩინა თავი ეკონომიკური რეფორმების არაორგანიზებულად დაწყების შემდეგ და გამოიწვია სამრეწველო წარმოების როგორც რაოდენობრივი, ასევე ხარისხობრივი მაჩვენებლების მკვეთრი დაცემა, საწარმოო სიმძლავრებისა და პერსონალის ქრონიკული დაუტვირთაობა. უფრო მწვავე აღმოჩნდა კრიზისი ეკონომიკის ბაზისურ დარგში – მრეწველობაში, რომელიც როგორც ცნობილია, მნიშვნელოვანად განაპირობებს ქვეყნის საწარმოო ძალთა განვითარების დონეს. ამიტომ ცხადია, რომ საქართველოს წინაშე მდგარი უამრავი პრობლემის გადასაჭრელად უწინარეს ყოვლისა საჭიროა სამამულო მრეწველობის კრიზისის დაძლევა-ამ დარგის დაჩქარებული განვითარება.

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებით საქართველოს მთლიანი შიდა პროდუქტის მოცულობა მიმდინარე ფასებში 2014 წ-ს 30 მლრდ. ლარამდე იყო, რაც თავის მხრივ ცუდი მაჩვენებელია და ეკონომიკის სუსტად განვითარებაზე მიუთითებს, აქედან კი მრეწველობაზე მოდის მისი 17,1 %, იგი ვაჭრობის შემდეგ ეკონომიკის სექტორებს შორის ყველაზე დიდი ხვედრითი წილითაა წარმოდგენილი, მაგრამ მისი განვითარების დაბალი დონე მაინც აშკარაა, მითუმეტეს, თუ გავითვალისწინებთ, რომ გასული საუკუნის 80-იანი წლებში აღნიშნულ დარგში დასაქმებული იყო მთელი შრომისუნარიანი მოსახლეობის თითქმის 38 %, ხოლო ეროვნულ შემოსავალს მისი წილი 60 %-ს უახლოვდებოდა. [1]

სამრეწველო წარმოების მოცულობის და ეკონომიკაში მისი ხვედრითი წილის დაცემა განპირობებული უამრავი ობიექტური და სუბიექტური ხასიათის გარემოებებით, რომელთაც აქვთ როგორც მაკროეკონომიკური, ისე მიკროეკონომიკური მიმართულებები. მათი მეცნიერული კვლევა და მრეწველობის განვითარების მიმართულებების სწორად ჩამოყალიბებას აქვს უაღრესად დიდი მნიშვნელობა, რაც განაპირობებს წინამდებარე ნაშრომის აქტუალურობას.

ხელისუფლება ცდილობს მიაღწიოს ეკონომიკის დაჩქარებულ განვითარებას. მოქმედებაშია პროგრამა „აწარმოე საქართველოში“, ფინანსური თანადგომის მიღწევა შესაძლებელია „საპარტნიორო ფონდის“ დახმარებითაც, პროპაგანდა ეწევა უცხოური ინვესტიციების შემოდინებას. ეს ძალისხმევა კიდევ უფრო აქტუალურს ხდის მრეწველობის - ეკონომიკის ამ უმნიშვნელოვანესი სექტორის განვითარებისათვის მეცნიერულად დასაბუთებული მიმართულებების შეთავაზებას. ესეც თემის აქტუალურობის დამადასტურებელია.

პრობლემის შესწავლის მდგომარეობა. სამრეწველო წარმოების და კერძოდ სახელმწიფო ტერიტორიულ ერთეულებში მრეწველობის განვითარების პრობლემები მსოფლიოს მეცნიერ-ეკონომისტთა სისტემატიური ყურადღების საგანია. იგი შეისწავლებოდა და მუშავდებოდა, როგორც ადრეული პერიოდში, ასევე საქართველოს რეფორმებისა და საბაზრო ურთიერთობებზე გარდამავალ წლებში. ამ პრობლემებს საკმაო ადგილი აქვს დათმობილი პ. სამეულსონის, ვ.ნორდჰაუსის, რ. მაკკონელის და სტენლი ლ. ბრიუს, ლეკსინის, მ.შვეცოვის და მთელ რიგ სხვა მეცნიერ მკვლევართა შრომებში.

საქართველოს სამრეწველო განვითარების და კერძო მრეწველობის განვითარების რეგიონული ასპექტები სისტემატიური განხილვის საგანია ქართველი მეცნიერ-ეკონომისტების ნ. ჭითანავას, რ. კაკულიას, ვლ. პაპავას, დ. მოურავიძის, ი. მესხიას, დ. მნელაძის, დ. ჩომახიძის, გ.მალაშხიას, ე. ბარათაშვილის, შ. ვეშაპაძის, ვ. ბურკაძის, გ. ყუფუნის, გ. ჩუბინიძის, კ. ხმალაძის, ე. გაფრინდაშვილის, ო. ვაშაკიძის და სხვათა შრომებში. მათ მიერ დამუშავებული პრობლემები უდიდესი შენაძენია ეკონომიკის მეცნიერული ნიადაგზე განვითარების საქმეში. მიუხედავად ამისა თანამედროვე რეალიების გათვალისწინებით მრეწველობის განვითარების პრობლემების გამოკვლევა წარმოადგენს პირველ ცდას იმისათვის, რომ სრულად გამოიკვეთოს პრობლემების დაძლევის ხელისშემშლელი ფაქტორები მრეწველობაში და შემუშავდეს მეცნიერულად დასაბუთებული ღონისძიებები დარგის განვითარებისათვის.

კვლევის მიზანი და ძირითადი ამოცანები. სადისერტაციო ნაშრომის ძირითადი მიზანია საქართველოს მრეწველობის განვითარების პრობლემების გამოვლენა და ღონისძიებათა

შემუშავება მისი დაძლევისათვის. თეორიული და პრაქტიკული რეკომენდაციების ჩამოყალიბება მრეწველობის, როგორც საქართველოს ეკონომიკის ამ უმნიშვნელოვანესი დარგის აღორძინებისათვის. აქედან გამომდინარე ძირითადი მიზნის მისაღწევად საჭიროდ მივიჩნიერთ შემდეგი კერძო ამოცანების გადაწყვეტა:

– შემსწავლელი იქნეს მრეწველობის წარმოშვება და განვითარება. ჩატარდეს შესაბამისი ანალიზი;

– გამოვლინდეს მრეწველობის დაცემის გამომწვევი მიზეზები. გაანალიზდეს მრეწველობის დღევამდელი მდგომარეობა, მისი ფუნქციონირების მასტიმულირებელი და ხელისშემშლელი ფაქტორები;

– დამუშავდეს მრეწველობის განვითარების მაკროეკონომიკური პრობლემები, განსაკუთრებით განხილვას დაექვემდებაროს საბაზრო ინფრასტრუქტურის განვითარების დონე, საგადასახადო გარემო და მრეწველობაში საფინანსო-საკრედიტო უზრუნველყოფის პრობლემები;

– გამოვლინდეს საქართველოს მრეწველობის განვითარების მიკროეკონომიკური პრობლემები, კერძოდ წარმოების მართვის ამჟამინდელი პრაქტიკა, ტექნიკური დონის განვითარების, მცირე და საშუალო ბიზნესის ორგანიზაციის, კადრების მომზადება-გადამზადების და სხვა წინააღმდეგობები;

– ჩამოყალიბდეს საქართველოს მრეწველობის განვითარების ეკონომიკურ ღონისძიებათა სისტემა.

კვლევის ობიექტი და საგანი. სადისერტაციო ნაშრომის კვლევის ობიექტის საქართველოს მრეწველობა, როგორც დარგი, მისი საწარმოები და ცალკეული ფორმები. კვლევის საგანია პრობლემის გამომწვევი ეკონომიკური ასპექტები, რომლებმაც განაპირობეს დარგში პრობლემების წარმოშობა, აგრეთვე ის

ეკონომიკური საკითხები, რომლებიც შეხებაში არიან საბაზრო ეკონომიკის პირობებში პრობლემების წარმოშობასთან, მას მიმდინარეობასა და დაძლევისასთან.

კვლევის მეთოდოლოგია და მეთოდიკა. კვლევის მეთოდოლოგიად გამოყენებულია სისტემური მიდგომა. დარგი განიხილება როგორც ღია სისტემა, რომელზეც მოქმედებს შიგა და გარე ფაქტორები კომპლექსურად და დინამიკაში - განუწყვეტლივ დროსა და სივრცეში. ამასთან კვლევის შედეგები არ შეიძლება წინააღმდეგობაში მოდიოდეს ეკონომიკური თეორიის საყოველთაოდ აღიარებულ დებულებებთან. ამდენად, ეკონომიკური თეორიაც ზოგადად გვევლინება მეთოდოლოგიურ საფუძვლად.

კვლევის მეთოდად მიღებულია დიალექტიკური მატერიალიზმი, რომელიც საშუალებას გვაძლევს: ვალიართ მოვლენათა განუწყვეტელი მოძრაობა და განვითარება, სუბიექტისაგან (მკვლევარი) ობიექტის (დარგი) დამოუკიდებულება; ობიექტის მდგომარეობის შეცნობის შესაძლებლობა; ობიექტზე სუბიექტის მოქმედების გავლენა.

კვლევის პროცესში გამოყენებულია ანალიზის და სინთეზის მეთოდები. მასთან კავშირში კი სტატისტიკური მასალები, ცალკეული სამთავრობო და არასამთავრობო ორგანიზაციათა კვლევის შედეგები, მეცნიერ-ეკონომისტთა გამოკვლევები.

მეცნიერული სიახლე. სადისერტაციო ნაშრომი პირველი გამოკვლევაა, მიძღვნილი თანამედროვე საქართველოს მრეწველობის განვითარების პრობლემისადმი, ეკონომიკის ტრანსფორმაციის პერიოდში, ამიტომ იგი თავისთავად ნოვაციაა. კერძოდ კი, სიახლეები შემდეგში გამოიხატება:

– სიახლეს უწინარეს ყოვლისა წარმოადგენს იმ ურთულესი პრობლემების წარმოქმნის ანალიზი და მეცნიერული გამოკვლევა, რის გამოც 20-25 წლის წინ სამრეწველო მრავალდარგოვანი წარმოების მხრივ განვითარებული რეგიონი რეფორმებისა და საბაზრო ურთიერთობებზე გარდამავალი პერიოდში დეპრესიული მდგომარეობაში აღმოჩნდა;

– გაანალიზებულია საქართველოს მრეწველობის წარმოშობა და განვითარება, მისი ეფექტიანობის განმსაზღვრელი ძირითადი მიზეზები. სხვადასხვა ფაქტორის გავლენით გამოწვეული დარგის კრიზისი და ამ ფაქტორთა ურთიერთდამოკიდებულება;

– გამოვლენილია საქართველოს მრეწველობის განვითარების პრობლემების გამომწვევი ძირითადი მიზეზები, საგადასახადო ტარიფების მაღალი განაკვეთები, მიუღებელი საინვენსტიციო გარემო, საფინანსო-საკრედიტო სისტემის მოუწესრიგებლობა, საბაზრო ინფრასტრუქტურის დაბალი დონე, ეკონომიკის სახელმწიფო რეგულირების სისტემის ჩამოუყალიბებლობა, დაუსაბუთებელი და გაუმართლებელი პრივატიზების ჩატარება დარგში;

– რეკომენდირებულია მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარებისადმი უპირატესი ხელშემწყობის აუცილებლობა საქართველოს მერწველობაში კრიზისის დასაძლევად და სამრეწველო ნაწარმის კონკურეტუნარიანობის ასამაღლებლად;

– დასაბუთებულია საგადასახადო სისტემის არაეფექტიანობა იმერეთის მრეწველობისათვის და რეკომენდირებულია მისი საგადასახადო განაკვეთების ლიბერალიზაცია, დიფერენცირება, გადასახადების ჩამონათვალთა შემცირება, გადასახადების პროგრესიულობის უზრუნველყოფა;

– სამრეწველო საწარმოების მენეჯმენტის გაუმჯობესების მიზნით მისი გარე და შიგა გარემოს შემადგენლებად გამოკვეთილია დარგზე მოქმედი მაკროეკონომიკური ფაქტორები, ხოლო შიგა სამყაროს შემადგენლად – მიკროეკონომიკური ფაქტორები.

სადისერტაციო ნაშრომის თეორიული მნიშვნელობა.
გამოიხატება იმით, რომ იგი ეკონომიკური თეორიის შემდგომი გაღრმავებაა და მისი საშუალებით შეიძლება ახლებურად გაანალიზდეს დარგობრივი ეკონომიკური კრიზისების დამღვევის გზები ეკონომიკური ტრანსფორმაციის პერიოდში და დაისახოს ღონისძიებები დარგის ფუნქციონირების ნეგატიურ მოვლენათა აღმოფხვრისათვის.

სადისერტაციო ნაშრომის პრაქტიკული მნიშვნელობა.
სადისერტაციო ნაშრომის დასკვნები და შეთავაზებული რეკომენდაციები სამთავრობო სტრუქტურების მიერ ანტიკრიზისულ ღონისძიებათა დაგეგმა-განხორციელებისათვის. კერძოდ, ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს შეუძლია მისი გამოყენება სახელმწიფო რეგულირების სისტემის ჩამოყალიბებისათვის მრეწველობის განვითარებისათვის.

ნაშრომის რეკომენდაციებში – გათვალისწინებით შესაძლებელია საკანონმდებლო ბაზის სრულყოფა საგადასახადო, საბაზრო ინფრასტრუქტურის და სახელმწიფო დოტირების მიმართულებით.

სამრეწველო საწარმოების მენეჯერებს შეუძლიათ ნაშრომის პრაქტიკული რეკომენდაციები გაითვალისწინონ მმართველობით გადაწყვეტილებათა გამოტანისას, განსაკუთრებით წარმოების ინტენსიფიკაციის და მისი ტექნიკური დონის ამაღლების მიმართულებით.

II. ნაშრომის მოკლე შინაარსი

სამრეწველო წარმოება ქვეყნის ეროვნული მეურნეობის უმნიშვნელოვანესი ნაწილია, ამიტომაც არის, რომ მრეწველობის მხრივ განვითარებულ ქვეყნებში მთლიანი ეროვნული პროდუქტის, და ბიუჯეტის შემოსავლების მნიშვნელოვანი ნაწილი სამრეწველო საწარმოებში იქმნება.

საქართველოს ეკონომიკური და სოციალური განვითარების თანამედროვე ეტაპზე ერთ-ერთ მნიშვნელოვან, ჯერ კიდევ გადაუწყვეტელ პრობლემას მთლიანად ქვეყნისა და მისი რეგიონების დაცემული, დეპრესიული სამრეწველო წარმოების აღდგენა-განვითარება წარმოადგენს.

90-იან წლებსა და შემდგომ პერიოდში საქართველოში პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური და სხვა მთელი რიგი რეფორმების პრაქტიკულმა რეალიზაციამ, საბაზრო ურთიერთობებზე გარდამავალმა პერიოდმა რადიკალური გარდაქმნები მოითხოვა, როგორც მთლიანად სახელწიფოს, ასევე მისი რეგიონების ეკონომიკური და სოციალური პროცესების მისთვის სრულყოფის საქმეში, რასაც შედეგად მოჰყვა ურთულესი სხვადასხვა პრობლემების გადაწყვეტის გარდაუვალი აუცილებლობა. ამის ნათელი დადასტურებაა 1991-2014 წლებში მთლიანად საქართველოს ეკონომიკის დაცემა დეპრესიულ დონემდე. ამიტომ, ცხადია, რომ ქვეყნის წინაშე მდგარი უამრავი პრობლემის გადასაჭრელად უწინარეს ყოვლისა საჭიროა სამამული მრეწველობის კრიზისის დაძლევა. აქედან გამომდინარე საქართველოს მრეწველობის განვითარების პრობლემები დიდად აქტუალურია. აქტუალურობას ზრდის ისიც, რომ ბოლო დროს მრეწველობის

განვითარებამ გარკვეული წარმატებებს მიაღწია. ის დღესაც ინარჩუნებს მნიშვნელოვან სიმძლავრეებს ფაბრიკა-ქარხნების და კომბინატების სახით. აღნიშნული უპირველესად ეხება სამთო-მომპოვებით მრეწველობას, წყლისა და ელექტროენერჯის წარმოებას. გადამამუშავებელი მრეწველობა კი უაღრესად ჩამორჩენილია.

აქედან გამომდინარე საქართველოს მრეწველობის თანამედროვე პრობლემების განსაზღვრა, მათი გადაჭრის გზების და დარგის შემდგომი განვითარების პერსპექტივების დასახვა დღევანდელი ერთ-ერთი ძირითადი საკვანძო საკითხია.

ნაშრომის შესავალში დასაბუთებულია თემის აქტუალობა და მოცემულია პრობლემის შესწავლის მდგომარეობა, დასახულია კვლევის მიზანი და ამოცანები, კვლევის საგანი და ობიექტი, კვლევის თეორიულ-მეთოდოლოგიური საფუძვლები, წარმოდგენილია ნაშრომის მეცნიერული სიახლე და პრაქტიკული მნიშვნელობა.

ლიტერატურულ მიმოხილვაში მოცემულია მრეწველობის განვითარების პრობლემებზე, მრეწველობაზე მოქმედ გარე და შიგა, მაკრო- და მიკროეკონომიკურ ფაქტორებზე მსოფლიოში აღიარებული მეცნიერულ-მკვლევართა მონოგრაფიების მოკლე ანოტაციები, რომლებიც წარმოდგენას იძლევა დისერტაციის თემის აქტუალობაზე.

დისერტაციის მეორე განყოფილების - შედეგები და მათი განსჯა -პირველ თავში - მრეწველობის წარმოშობა და განვითარება მოცემულია მრეწველობის განვითარების ისტორიულ-ეკონომიკური მიმოხილვა, რომ ეს იყო რთული და მრავალეტაპობრივი პროცესი, რასაც განაპირობებდა: სანედლეულო ბაზებთან სიახლოვე, მძლავრი ენერგეტიკული

პოტენციალი, ჭარბი ადამიანური რესურსები, სამომხმარებლო ბაზრები სიახლოვე და ხელსაყრელი გეოგრაფიული მდებარეობა. ამ ფაქტორთა სასარგებლო ზემოქმედება საკამოდ სრულად იქნა გამოყენებული მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ განსაკუთრებით ფართოდ გაიშალა სამრეწველო საწარმოთა მშენებლობა. ამ პერიოდიდან საქართველოში შეიქმნა მანქანათმშენებლობის, ელექტროენერგეტიკის, ქიმიური, მსუბუქი და კვების მრეწველობის მსხვილი საწარმოები. თბილისი, ქუთაისი, ფოთი, ბათუმი და სხვა ქალაქები ჩამოყალიბდნენ უმნიშვნელოვანესი ინდუსტრიული ცენტრები, სადაც თავმოყრილი იყო საქართველოს მრეწველობის საწარმოო სიმძლავრეთა საკმაოდ მნიშვნელოვანი ნაწილი.

ამავე განყოფილების მეორე პარაგრაფში – საქართველოს მრეწველობის კრიზისი – საუბარია იმ მნიშვნელოვან სიძნელებზე, რომლებსაც განიცდის მრეწველობა. მრავალჯერ შემცირდა სამრეწველო წარმოების მოცულობა 1995-2014წ.წ. აღინიშნებოდა ძირითადად კლების ტენდენციები.

კრიზისს ადასტურებს ნატურალური მაჩვენებლების დინამიკა. როგორც ცხრილიდან ჩანს სამრეწველო პროდუქციის მოცულობამ 2014 წელს 1990 წელთან შედარებით მნიშვნელოვნად იკლო, რამაც ამ სფეროში დასაქმებულთა მაღალკვალიფიციური კადრების შემცირება გამოიწვია 1995 წელს მუშაკთა საშუალო წლიური რიცხოვნობა შეადგინდა 40,5 ათას კაცს, ხოლო 2002 წელს ამ მაჩვენებელმა შეადგინა 17,7 ათასი კაცი.

ეკონომიკურმა დაქვეითებამ კრიტიკულ ზღვარს 1993-1994 წლებში მიაღწია. 1994 წელს საქართველოს სამრეწველო კომპლექსში პროდუქციის წარმოების მოცულობა 2,3-ჯერ

შემცირდა და მნიშვნელოვნად შეიცვალა მისი დარგობრივი სტრუქტურაც.

მართალია 1995-2000 წლებში დაიწყო წარმოების თანდათანობით ზრდა, მაგრამ საერთო სამრეწველო პოტენციალის გამოყენების არსებული მაჩვენებელი ჯერ კიდევ დაბალია. დისერტაციაში მოცემულია აგრეთვე გარდამავალ პერიოდში თუ როგორ რთულად ყალიდებოდა საქართველოს საექსპორტო პოტენციალი. ნაშრომში გაანალიზებულია მსხვილი სამრეწველო საწარმოთა პროდუქციის მოცულობის მაჩვენებლები 1997-2014 წლებში, აგრეთვე დარგობრივი სტრუქტურის ჭრილში პროდუქციის სტრუქტურის დინამიკა დახასიათებულია მრეწველობის მდგომარეობა.

სადისერტაციო გამოკვლევამ აჩვენა, რომ ბუნებრივ-გეოგრაფიული პირობების გამო საქართველოს საკმაოდ მდიდარი სამრეწველო პოტენციალი აქვს, რომლის მაქსიმალურად ამოქმედება ხელს შეუწყობს ელ. ენერჯის მოხმარების მნიშვნელოვან ზრდას, ანუ ენერგეტიკის განვითარებისათვის ერთ-ერთი უმთავრესი ბაზრის საკითხი ადგილზევე შესაძლებელია მოგვარდეს.

მოცემულია სამრეწველო საწარმოთა საქმიანობის სისტემური გაუმჯობესების შესაძლებლობები. სადისერტაციო კვლევამ ცხადი გახადა ძირეული გარდაქმნების აუცილებლობა. კერძოდ, გაკეთებულია დასკვნები მრეწველობის განვითარების მაკროეკონომიკური და მიკროეკონომიკური პრობლემების შესახებ. აგრეთვე მოცემულია ღონისძიებათა სისტემატიზაცია მრეწველობის განვითარებისათვის.

დისერტაციის ბოლოს მოცემულია სამრეწველო საწარმოთა საქმიანობის შესწავლის შედეგად დამუშავებული დასკვნები და რეკომენდაციები, რომელთა პრაქტიკული

რეალიზაცია ხელს შეუწყობს მრეწველობის კრიზისის გადაჭრას, დააჩქარებს საწარმოთა რეორგანიზაციას. ეს რეკომენდირებული ღონისძიებები შეიძლება დაჯგუფდეს შემდეგი ძირითადი მიმართულებებით.

1. საქართველოში არსებობს ყველა აუცილებელი პირობა მრეწველობის აღორძინებისთვის, ასეთებია: ადგილობრივი სანედლეულო ბაზა და საწარმოო სიმძლავრეები;

2. მრეწველობა და ცალკეული საწარმოები დღეისათვის მნიშვნელოვან სიმწიფეებს განიცდიან, აქედან გამომდინარე აუცილებელია ამ მიმართულებით მუშაობის გააქტიურება.

3. საგადასახადო გარემო საერთოდ ვერ ასრულებს მასტიმულირებელ ფუნქციას სამრეწველო საწარმოებისათვის და აუცილებელია მისი შეცვლა ლიბერალიზაციის და დიფერენციაციის მიმართულებით.

4. სამრეწველო საწარმოები ფუნქციონირებენ ეკონომიკის ისეთ პირობებში, რომლის შესაბამისი საფინანსო-საკრედიტო მექანიზმი არასათანადოდ მუშაობს საქართველოში. საჭიროა ეროვნული ბანკისაგან კომერციული ბანკებზე გასაცემი სესხის სარგებლის სახელმწიფო რეგულირება. ამით დარეგულირდება კომერციული მოკლე და გრძელვადიან სესხებზე სარგებლის განაკვეთი.

5. მრეწველობისათვის შედარებით მისაღებია საწარმოთა ორგანიზება მცირე და საშუალო ბიზნესის სახით.

6. მრეწველობის კრიზისიდან გამოსვლისათვის აუცილებლობას წარმოადგენს რიგი მაკრო- და მიკროეკონომიკურ ღონისძიებათა კომპლექტურად განხორციელება, რომელთაგან ძირითადია: საგადასახადო კანონმდებლობის სრულყოფა, მისი შემდგომი

ლიბერალიზაციის, დიფერენციაციის და გამარტივების მიმართულებით. ეკონომიკის სახელმწიფო რეგულირების სისტემის სრულყოფა, საბაზრო ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესებისა და ქმედითუნარიანობის ამაღლისადმი ხელშეწყობა, სასამართლო-საარბიტრაჟო სისტემის გაუმჯობესება - სამეურნეო დავების სწრაფად და სამართლიანად გადაჭრის შესაძლებლობა, საწარმოო და ლოგისტიკის სისტემის სრულყოფა, კადრების პროფესიონალიზმის ზრდა და დიზაინერთა მომზადების სრულყოფა, დარგში მცირე ბიზნესისადმი ხელშეწყობა და სხვა.

კვლევის შედეგად ჩამოყალიბებულია შემდეგი დასკვნები:

ჩატარებული კვლევა იძლევა საშუალებას გავაკეთოთ შემდეგი დასკვნები და ჩამოვყალიბოთ წინადადებები საქართველოს მრეწველობის აღორძინებისა და განვითარების მიმართულებების შესახებ:

1. საქართველოს ეკონომიკას და ქვეყნის მოსახლეობას აქვს მოთხოვნილება სამრეწველო პროდუქციაზე, რომელიც უმეტესწილად უცხოეთიდან შემოტანილი იმპორტირებული საქონლით კმაყოფილდება. ჩვენთან არსებოს ყველა აუცილებელი პირობა მრეწველობის აღორძინებისათვის, ასეთებია ადგილობრივი სანედლეულო ბაზა და საწარმოო სიმძლავრეები, რომლებიც 20-25 წელიწადში მასშტაბურად შემცირდა, მაგრამ არსებული უმნიშვნელოდაა დატვირთული;

2. მრეწველობა და ცალკეული საწარმოები დღეისათვის მნიშვნელოვან სიძნელეებს განიცდიან. მრავალჯერ შემცირდა სამრეწველო წარმოების მოცულობა. 1995-2014 წლებში ძირითადად აღინიშნებოდა კლების ტენდენციები, თუმცა მისი

როლი და ადგილი საქართველოს სახელმწიფო ინტერესებიდან გამომდინარე გაცილებით მნიშვნელოვანია და ამ მიმართულებით აუცილებელია მუშაობის გააქტიურება;

3. მრეწველობის განვითარება მე-19 საუკუნის ბოლოსა და მე-20 საუკუნის დასაწყისიდან იღებს სათავეს. ამ დროისათვის წარმოიშვა რამდენიმე მსხვილი საწარმო და სახელოსნო. ამავე დარგში საქმიანობდა სხვადასხვა მანუფაქტურები. რამდენიმე მსხვილი სამრეწველო საწარმო. ეს პროცესი კიდევ უფრო გააქტიურდა მეორე მსოფლიო ომის შემდგომ პერიოდში. გასული საუკუნის 70-80-იან წლებში კი მრეწველობის განვითარებამ გარკვეულ პიკს მიაღწია. გასული საუკუნის 90-იან წლებიდან მოყოლებული კი დარგი დეგრადაციის გზას ადგას, იგი ღრმა ეკონომიკური კრიზისშია;

4. მრეწველობის განვითარების ძირითადი პრობლემებია:

ა) არასწორის მონეტარული პოლიტიკა, რომელიც ხორციელდება ჯერ კიდევ საბჭოთა კავშირის არსებობის ბოლო წლების განმავლობაში და შემდეგ დამოუკიდებელ საქართველოშიც. შედეგად სამრეწველო საწარმოები იმერეთში და ქუთაისში საბრუნავი სახსრების გარეშე აღმოჩნდნენ, ამოწურეს საწარმოო მარაგები და ახლის შექმნისათვის ფინანსური სახსრების უქონლობამ მათი სტაგნაცია გამოიწვია.

ბ) არამიზანდასახული და ეკონომიკურად გაუმართლებელი პრივატიზების პროცესი და კაბალური საგადასახადო სისტემა. საწარმოთა უმეტესობა ნულოვან აუქციონზე მიხერული ფასად გაიყიდა, მაშინ როცა მათი ფუნქციონირებისათვის არახელსაყრელი საგადასახადო გარემო არსებობდა. ამან კი ხელი შეუწყო საწარმოთა გაჩერებას და

არსებული საწარმოო სიმძლავრეების უცხოეთში ექსპორტს, უმეტესად ჯართის სახით.

გ) ტრადიციული მჭიდრო, უმეტესად კოოპერირებული სამეურნეო კავშირების მოშლის ყოფილი საბჭოთა კავშირის სახელმწიფოებთან, რის გამოც აუცილებელი გახდა მომარაგების სისტემის სასწრაფოდ შეცვლა, რაც ვერ მოხერხდა საბაზრო ურთიერთობებისათვის, დამახასიათებელი საბირჟო სტრუქტურის ჩამოყალიბების გამო. ამასთან მოსაძებნი შეიქნა პროდუქციის გასაღების ბაზარიც. მისი ათვისება კი პროდუქციის დაბალი ხარისხობრივი პარამეტრების და არაკონკურენტუნარიანობის გამო უკიდურესად გაჭირდა.

5. მრეწველობის წარმატებული ფუნქციონირებისათვის აუცილებლობას წარმოადგენს საბაზრო-საბირჟო ინფრასტრუქტურის განვითარება, რამდენადაც საბაზრო ეკონომიკის, კერძო საკუთრების და თავისუფალი კონკურენციის პირობებში საწარმოთა მომარაგების და მზა პროდუქციის რეალიზაცია უმეტესწილად სასაქონლო ბირჟების მეშვეობით უნდა ხორციელდებოდეს, მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში მიღებულია კანონი „სასაქონლო ბირჟების შესახებ“, მათი ორგანიზება ვერ ხერხდება. რისი ძირითადი მიზეზიცაა ეკონომიკაში გამეფებული კორუფცია და კლანურობა. აღნიშნულის გამოსწორების გზაზე საჭიროა შესაბამისი საკანონმდებლო ბაზის სრულყოფაც და სახელმწიფო ხელშეწყობაც. ეს უკანასკნელი კი მიღწევადია საპრივატიზაციო ობიექტების, მათ შორის სააქციო საზოგადოებების აქციების ბირჟებზე რეალიზაციით. ამასთან ბირჟების მეშვეობით სახელმწიფო მარაგებისათვის საჭირო ნაწარმის შექმნა სტიმულს მისცემს საბაზრო ინფრასტრუქტურის განვითარებას, მისი როლისა და

ავტორიტეტის ამაღლებას, რომელიც ჩვენი აზრით ინდიკატორი ეფექტის მომტანია.

6. საქართველოში, როგორც ძველი, ასევე მოქმედი საგადასახადო სისტემის არასრულყოფილია. იგი ერთიანი საქართველოში არსებული ყველა ეკონომიკური სუბიექტისათვის და გამოირჩევა გადასახადთა დიდი განაკვეთებით. გადასახადთა სახეობების მრავალფეროვნებით არაერთმნიშვნელოვანი ფორმალიზებით. ყოველივე კი განაპირობებს „თეთრი“ ბიზნესი წარმართვის შეფერხებას, ხელს უწყობს კონტრაბანდას და გადასახადთა დამალვას, რაც უარყოფითად მოქმედებს საწარმოო აქტივობაზე. საგადასახადო გარემო საერთოდ ვერ ასრულებს მასტიმულირებელ ფუნქციას სამრეწველო საწარმოებისათვის და აუცილებელია მისი შეცვლა ლიბერალიზაციის და დიფერენციაციის მიმართულებით;

7. სამრეწველო საწარმოები ფუნქციონირებენ ეკონომიკის პირობებში, რომლის შესაბამისი საფინანსო-საკრედიტო მექანიზმი არასათანადოდ მუშაობს საქართველოში. აქ საბანკო სესხების სარგებლის განაკვეთი რამდენჯერმე მაღალია, ვიდრე ევროპის სახელმწიფოებში, ამავე დროს მოითხოვება სესხის გარანტის გაცილებით მაღალი საიმედოობა, რაც ამ სისტემის ეფექტურ გამოყენებას სამრეწველო საწარმოებისათვის მნიშვნელოვნად ამცირებს. კონკურენციის გააქტიურება საბანკო დაწესებულებებს შორის ხელს შეუწყობს ამ ნაკლოვანებათა აღმოფხვრას. მოითხოვება აგრეთვე ეროვნული ბანკისაგან კომერციულ ბანკებზე გასაცემი სესხის სარგებლის სახელმწიფო რეგულირება და მისი ოფიციალური გამოცხადება, როგორც ეს განვითარებული ინდუსტრიულ სახელმწიფოებშია მიღებული. ამით

დარეგულირდება კომერციულ მოკლე და გრძელვადიან სესხებზე სარგებლის განაკვეთი.

8. სახელმწიფო სავალუტო სისტემის რეგულირების განხორციელება საჭიროა ისე, რომ ადგილი არ ქონდეს ეროვნული ვალუტის – „ლარის“ მკვეთრ დაცემას, ან პირიქით – გამყარებას თავისუფლად კონვერტირებად ვალუტასთან მიმართებაში. კურსის ნებისმიერი „არაპროგნოზირებადი“ ცვლილება უარყოფითად აისახება სამრეწველო ფირმების საწარმოო აქტივობაზე და აუარესებს მათ ტექნიკურ-ეკონომიკურ პარამეტრებს. აქედან გამომდინარე ეროვნულ ბანკს შეუძლია და საჭიროა უზრუნველყოს ლარის სტაბილური გაცვლის კურსი აშშ დოლართან ან ევროსთან მიმართებაში.

9. სამრეწველო საწარმოებში წარმოების ტექნიკური დონე დაბალია. აქ არსებული მოწყობილობები თითქმის არ განახლებულა ბოლო 20-25 წლის განმავლობაში. ნაკლებად გამოიყენება ავტომატური ტექნოლოგიური პროცესები. ამიტომ ამ ხერხით გარკვეული სამუშაო ჩამოყალიბებული.

10. მრეწველობისათვის შედარებით ყველაზე მისაღებია საწარმოთა ორგანიზება მცირე და საშუალო ბიზნესის სახით. ამ მიმართულებით მცირე და საშუალო საწარმოები საჭიროებენ შემდეგი სახის დახმარებას:

– ფინანსური დახმარება, გამოხატული რისკის მაღალი დონის მქონე კაპიტალის წყაროების ხელმისაწვდომობაში;

– მატერიალურ-ტექნიკური დახმარება, გამოიხატული შეღავათიან ფასებში შენობა-ნაგებობების, ტექნიკის, სამეცნიერო ლაბორატორიული მოწყობილობების შექმნაში;

– ინფორმაციული დახმარება გამოხატული ინფორმაციული ქსელების შეღავათიან ფასად გამოყენებაში,

ტექნიკური ბიბლიოთეკების და მონაცემთა ბანაკებთან ხელმისაწვდომობაში;

– კონსულტაციური დახმარება, გამოხატული უფასო სკოლების ორგანიზაციებში მცირე ბიზნესის მენეჯმენტის, ბუღალტრული საქმის წარმოების, საგადასახადო სისტემის შესწავლის, მარკეტინგის, დაგეგმვის და ა.შ. უახლოეს მეთოდთა სწავლებაში.

11. მრეწველობის კრიზისიდან გამოსვლის და შემდგომი აღმავლობის ერთ-ერთი მნიშვნელოვან ფაქტორად მიჩნეულია სამეწარმეო სუბიექტების საბაზრო გარემოცვისადმი ადაპტირება. სამრეწველო საწარმოთა ამჟამინდელი მოუქნელი მმართველობითი აპარატი, დემოტივირებული პერსონალი და ძირითადი ფონდები დეფორმირებული სტრუქტურა არ არის საბაზრო ეკონომიკის მოთხოვნების შესაბამისი. ამიტომ ერთ-ერთი პირობა მრეწველობის განვითარებისა არის საწარმოთა მართვის გაჯანსაღება, რომელმაც უნდა უზრუნველყოს:

– მართვის დირექტიული მეთოდების ეკონომიკური მეთოდებით ჩანაცვლება;

– მუშაკთა შრომისმოტივაციის ამაღლება;

– საწარმოს მოქნილობისა და ადაპტირების მაღალი დონე;

– საწარმოს თვითგანვითარების მექანიზმის ფორმირება;

– ნოყიერი ნიადაგის შექმნა მმართველობითი,

ტექნოლოგიური და სხვა ინოვაციებისათვის.

12. იმისათვის, რომ მრეწველობა განვითარდეს ერთ-ერთ აუცილებელ პირობას წარმოადგენს მარკეტინგული საქმიანობის გააქტიურება. კონკრეტული ბაზრების შესწავლას უნდა მიეცეს სისტემატიური ხასიათი, რის საფუძველზეც

უნდა დამუშავდეს მარკეტინგული ღონისძიებათა მიზნობრივი კომპლექსები.

13. დღეისათვის სამრეწველო საწარმოები აწყდებიან ძირითადად შემდეგ წინააღმდეგობებს:

– ძირითადი პრობლემა რა თქმა უნდა არასაკმარისი რესურსული გზაა, როგორც მატერიალურ-ტექნიკური, ასევე ფინანსური, როგორც ვიცით ჩამოყალიბებული იყო გიგანტური კონცენტრირებული საწარმოები, რომლებშიც ახალ საბაზრო ურთიერთობებში ვერ გაამართლა. აქ უფრო მიზანშეწონილია მცირე და საშუალო ბაზრები, რომელზედაც სახელმწიფოს მხრიდან მხარდაჭერაც მინიმალურია;

– შემდეგ პრობლემად შეიძლება ჩაითვალოს საკანონმდებლო ბაზა, რომელიც რბილად, რომ ვთქვათ, არასაკმარისია, საქართველოში მოქმედი კანონები, როგორებიცაა: „ადმინისტრაციული კოდექსი“, „კანონი პრივატიზირების შესახებ“, „საქართველოს კანონი ანტიმონოპოლიური საქმიანობის შესახებ“, „საგადასახადო კოდექსი“, საქართველოს პრეზიდენტის რიგი ბრძანებულებები და მთავრობის დადგენილებები არ ითვალისწინებს შედავათებს მცირე ბიზნესის სფეროში, მომუშავეთათვის, ამასთან არასაკმარისია სასაქონლო ბირჟების რეგულირების კანონმდებლობა, რომელიც ხელს უშლის სასაქონლო ბირჟების ქსელის განვითარებას, ხოლო ასეთი ლოკალური ქსელების გარეშე გამწვანებულია მცირე ბიზნესის საჭიროებისათვის ტექნიკური და სანედლეულო საშუალებების შექმნა, აგრეთვე საკუთარი პროდუქციის და მომსახურეობის ბირჟების რეალიზება. თანამედროვე მაღალი ტექნოლოგიების მცირე და საშუალო ბიზნესის სფეროში დანერგვა მოითხოვს მნიშვნელოვან ინვესტიციებს, რომელთა მოზიდვა ერთის

მხრივ გაძნელებულია, მეორეს მხრივ არ არსებობს ამ ინვესტიციათა დაცვის რეალური გარანტიები, შესაბამისი საკანონმდებლო ბაზის არასრულყოფილების გამო.

– ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი პრობლემას წარმოადგენს კადრები. სამრეწველო საწარმოებში ძირითადად დასაქმებულნი არიან ის კადრები, რომლებიც წარმატებით ართმევდნენ თავს საწარმოთა გაძლოლას დირექტიული ეკონომიკის პირობებში, მაგრამ ახალი საბაზრო ურთიერთობების ათვისება უჭირთ, ნაკლებად რეაგირებენ ბაზრის კონიუქტურაზე და ახალ მოთხოვნებზე;

– ასევე მნიშვნელოვანი პრობლემაა საქართველოში არასახარბიელო საინვესტიციო გარემო. იგი ყალიბდება საბაზრო ინფრასტრუქტურის განვითარების დაცვით, საგადასახადო კანონმდებლობის შეღავათებით, კორუფციის მასშტაბებით, მართლწესრიგით, შრომითი რესურსების ღირებულებით, საკომუნიკაციო საშუალებების განვითარებით. ყველა ჩამოთვლილი ფაქტორი საქართველოში არასაკმარისადაა წარმოდგენილი, რაც ხელს უშლის არამართო უცხოურ ინვესტიციათა მოზიდვის მრეწველობის მცირე და საშუალო ბიზნესის სფეროში, არამედ ინვესტირებს ამ მიმართულებით თავს არიდებენ საქართველოს მოქალაქეებიც, მათი კაპიტალის დაცვის მაღალი რისკიანობის გამო. ამიტომ საინვესტიციო გარემოს გაუმჯობესებას, რაც დიდ ძალისხმევას მოითხოვს.

14. მრეწველობის კრიზისიდან გამოსვლისათვის აუცილებლობას წარმოადგენს რიგი მაკრო- და მიკროეკონომიკურ ღონისძიებათა კომპლექსურად განხორციელება, რომელთაგან ძირითადია: საგადასახადო კანონმდებლობის სრულყოფა, მისი შემდგომი ლიბერალიზაციის, დიფერენციაციის და გამარტივების

მიმართულებით; ეკონომიკის სახელმწიფო რეგულირების სისტემის სრულყოფა, საბაზრო ინფასტრუქტურის გაუმჯობესებისა და ქმედითუნარიანობის ამაღლებისადმი ხელშეკრულება. სასამართლო-საარბიტრაჟო სისტემის ძირეული სისტემის გაუმჯობესება - სამეურნეო დავების სწრაფად და სამართლიანად გადაჭრის შესაძლებლობა; საწარმოო მენეჯმენტის და ლოგისტიკის სისტემის სრულყოფა, კადრების პროფესიონალიზმის ზრდა და დიზაინერთა მომზადების სრულყოფა, დარგში მცირე ბიზნესისადმი ხელშეწყობა და სხვა.

მიგვაჩნია, რომ სადისერტაციო ნაშრომში შემოთავაზებული წინადადებები ხელს შეუწყობს მრეწველობის განვითარებას, აამაღლებს მისი პროდუქციის კონკურენტუნარიანობას, ადგილობრივ ბაზაზე შესაძლებელი იქნება იმპორტული პროდუქციის თანდათანობითი შევიწროვება, შემდეგ კი ექსპორტის მიღწევაც. რაც ნიშნავს იმას, რომ დაიძლევა დარგის კრიზისი და დაიწყება მრეწველობის აღმავლობა.

სადისერტაციო შრომის ძირითადი შინაარსი განთავსებულია ავტორის მიერ გამოქვეყნებულ შემდეგ პუბლიკაციებში:

- 1.საქართველოს რკინიგზისთვის მასალების წარმოების პრობლემები და მათი დაძლევის მიმართულებები, ტრანსპორტი და მანქანით მშენებლობა, N3(28) თბილისი 2013. თ. კუპატაძე, ზ. კუპატაძე.
2. მთავარიანი რელიეფის პირობებში რკინიგზის გამტარიანობის ზოგიერთი პრობლემა, მეცნიერება და ტექნოლოგიები, N1(715)

- თბილისი 2014, ბ. დიდებაშვილი,
ზ.კუპატაძე,გ.გურამიშვილი,ნ.კუპატაძე,
3.მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარების გზები
საქართველოში, ტრანსპორტი და მაქანით მშენებლობა, N3(31)
თბილისი 2014,გ. მასიურაძე, თ. მიწიაშვილი.
4.რელიეფის პირობებში, რკინიგზის გამტარუნარიანობის
ზოგიერთი პრობლემა მეცნიერება და ტექნოლოგიები, N1(715)
თბილისი 2014.თ. კუპატაძე,ნ.კუპატაძე,ზ.კუპატაძე,
გ.გურამიშვილი, ბ.დიდებაშვილი.
5.საქართველოს მრეწველობის განვითარების გზა, სატრანსპორტო
ხიდი, ევროპა-აზია,“ ტექნიკური უნივერსიტეტი”.თბილისი 2014,
გ.ტყეშელაშვილი,ზ.კუპატაძე.
6.მრეწველობის მენეჯმენტის განვითარების მიკროეკონომიკური
პრობლემები, ტრანსპორტი და მანქანით მშენებლობა N2(33)
თბილისი 2015, გ.ტყეშელაშვილი, ზ.კუპატაძე.
7.მრეწველობის მენეჯმენტის განვითარების მაკროეკონომიკური
პრობლემები,მშენებლობა N2(36) თბილისი 2015,
გ.ტყეშელაშვილი, ზ.კუპატაძე.
8.საწარმოო მენეჯმენტი, საწარმოო ფუნქციის გამოყენება,
მშენებლობა N2(36) თბილისი 2015, გ.ტყეშელაშვილი, ზ.კუპატაძე.

Abstract

Industrial production is in the most important part of a country's national economy; that's why in industrial way the developed countries the most part of the budget incomes are created in the industrial enterprise of the whole national products.

One of the most and yet unsolved problem for Georgian economic and social development at modern phase presents the countrywide and regional poor industry production and its revival-development.

In Georgia in the 90-th and afterwards the political, economical, social and realization of the other ranges of reforms during the transitional period on the market relation took the radical conversion (changeover) as well the whole state as its regional economical and social processes result the solution inevitable necessity of most difficult and different problems. The clear confirmation is the depressed level of economic decline of the whole Georgia within 1991-2014. That is why there are innumerable problems a county faced is to overcome the domestic industry crisis. Consequently the problems of Georgian industry development are greatly actual. Industry development - that grew the actuality has made the certain progress recently. Nowadays it keeps the important capacity in the form of factories-plants and enterprise. The mentioned one refers to a mining-industry, water and electric-power generation. Processing industry is highly retarded.

Thus, defining the modern problems of Georgia industry, the way of their solution and setting the further developing perspectives is the main key issue of nowadays.

The actuality of the theme is stated in the work introduction. The state of study is given, set the purpose and tasks of the research, theory-method basics of the research, scientific news and practical importance of the work is presented.

Literature review presents the monographs of short annotation of the world-renowned scientific-researchers that pictures us the actuality of the theme of the thesis- the industry development problems, the outer and inner influences over the industry, micro and macroeconomics factors.

The second part of thesis –results and their discussion – in the first chapter –the origin of the industry and its development is given the historical-economical review. It was hard and multi-phase process that was conditioned: the closeness to a raw material basis, the strong energy potential, the excessive human recourses, the closeness of the consumer markets and favorable geographical location. The useful influence of these factors have been used completely enough after the Second World War and then particularly widely spread the construction of the industrial

enterprises. Since this period machinery construction, electric-power industry, chemical, soft and large plants of nutrition industry have been created. The most important part of Industry production capacity of Georgia had been gathered in the following towns: Tbilisi, Kutaisi, Poti, Batumi and others.

In the second paragraph of this part- Georgia industry crisis – the important difficulties are to be said that that industry has suffered. Production volume of industry has been repeatedly decreased in 1995-2014. Reduction tendencies have been observed.

The dynamics of natural indication confirms the crises. As it is seen from the schedule the volume of industrial production in 2014 compared with 1990 significantly decreased, that caused the highly-qualified staff diminishing. In 1995 the staff annual number was 40,5 thousand employees, whilst in 2002 its indicator was 17,7 thousand employees.

The Economic decline achieved its critical point in 1993-1994. In 1994 in Georgian industry complex the capacity of producing diminished 2-3 times and its sectoral structure has changed greatly.

In 1995-2000- a gradual increase in manufacturing has begun, but the usage of the common industrial potential indicator is still low. Hard forming of Georgia export potential in the transitional period

is shown in the thesis. The indicators of the large industrial enterprises volume in 1997-2014 has been realized in the work (thesis). The

dynamic of production structure is characterized the state of industry in the field structure section as well.

The thesis survey showed that due to natural-geographical conditions, Georgia has got fairly rich industrial potential, launching to which will favor the growth of electric power consumption greatly, i.e. for the development of power engineering one of the main market issue can be locally settled.

System Improvement opportunity are given of industrial enterprise activities. The important transformations are essential according to the survey of thesis. Specifically, the conclusions have been made in industry development about the problem of macro and microeconomics. The activities systematization is given in the work for industrialize.

At the end of the thesis are given the recommendation and conclusions due to the survey of industrial enterprises that favor to settle the crisis and hasten the enterprise reorganization. These recommended activities can be grouped in the following way.

1. There are all necessary conditions in Georgia to revive industry. Such as: the local-domestic raw material and production capacity.
2. Industry and separate enterprises suffer difficulties nowadays, thus it is necessary to work and be active in this direction.
3. Tax Environment cannot make stimulating function for industrial enterprises and is necessary its alteration towards liberalization and differentiation.
4. Industrial enterprises function in such economics conditions, that relevant finance-credit mechanism do not work properly in Georgia. To be issued loan benefits should be under state regulation. It will regulate the commercial short and long-term interest rates.
5. It is relatively acceptable for the entrepreneurs organizing the enterprises in a small and average form of a business.
6. The complete implementations of macro and microeconomics activities present the necessity to get out of industry crisis. The main of them are: the

perfection of tax legislation towards its further liberalization, differentiation and simplification. The perfection of the system of state regulation of the economy, market infrastructure improvement and agreement of effectiveness, court-arbitration system improvement- the ability to solve economic disputes quickly and fairly, the perfection of industrial and logistics system, enhancement of professionalism of the staff and perfection of designers preparation, small business support and others.